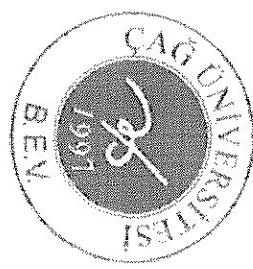

T.C.
Çağ Üniversitesi

AB GİRİŞ SÜRECİNDE DEĞİŞEN TÜRKİYE SEMPOZYUMU

Katılım Belgesi

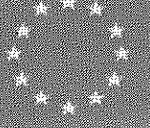
Sayın ; Dr. Abdurrahman ÖZCAN

9-10 Mayıs 2007 tarihlerinde gerçekleştirilen " AB Giriş Sürecinde
Değişen Türkiye " Sempozyumuna bildiri sunarak katılım sağladığınız
kathırlardan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Yener GÜLMEZ
Rektör

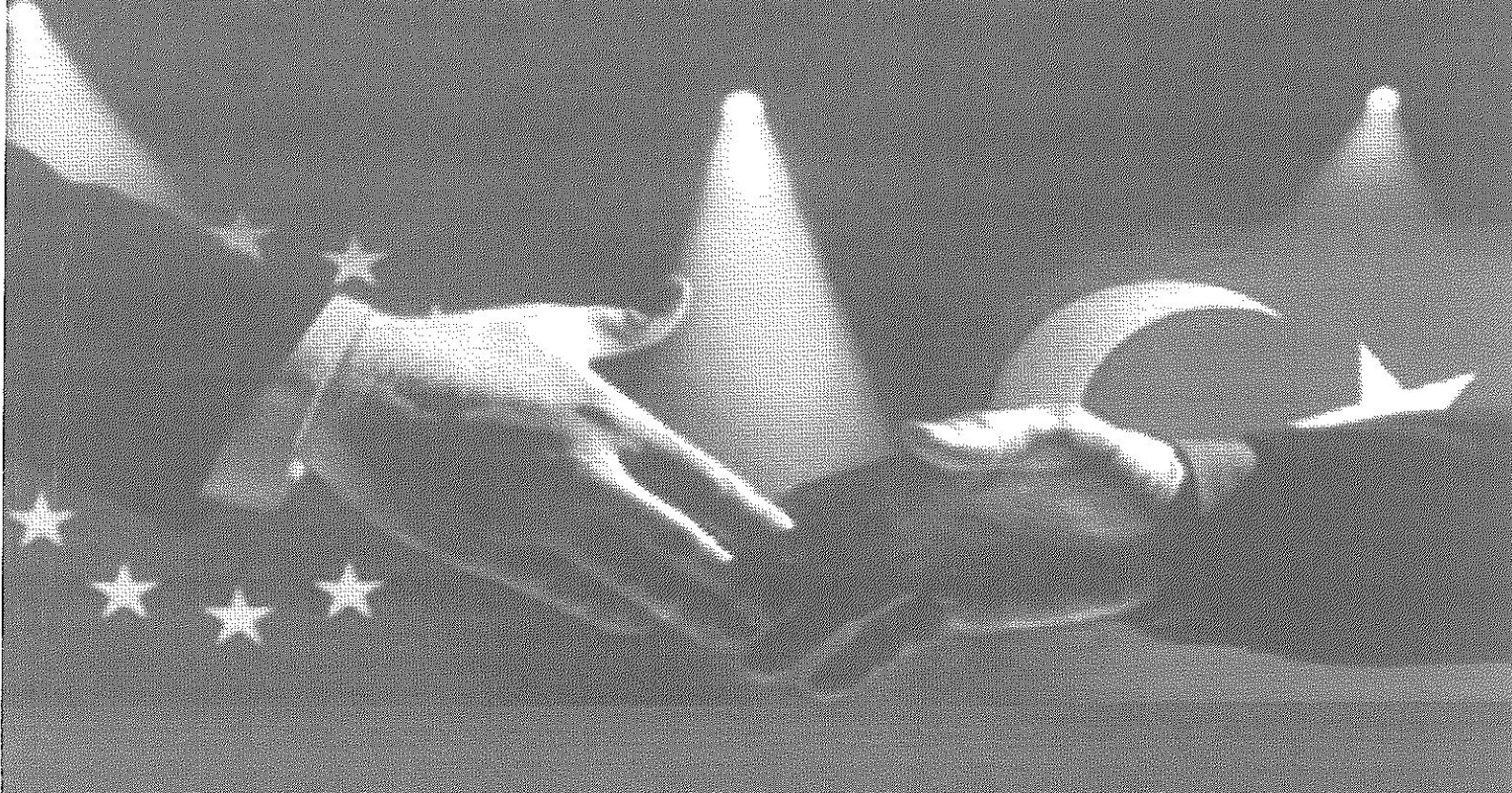

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ

AB GİRİŞ SÜRECİNDE DEĞİŞEN TÜRKİYE SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER 9-10 MAYIS 2007

2007
Yenice / MERSİN

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI NO:10
İKDİSADİ ve İDARİ BİLİMLER YAYIN NO:2

AB GİRİŞ SÜRECİNDE DEĞİŞEN TÜRKİYE

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Mustafa MAZLUM
Prof. Dr. Yücel ERTEKİN
Prof. Dr. Süleyman TÜRKEKEL
Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Esat ARSLAN
Prof. Dr. Çetin BEDESTENCİ
Prof. Dr. Samuel Pascal WILSON
Yrd. Doç. Dr. Caner ATIŞ
Yrd. Doç. Dr. Emel ERSAN
Yrd. Doç. Dr. Cemil GÜNAY
Yrd. Doç. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK
Öğr. Gör. Ebru GENÇALP
Öğr. Gör. Murat GÜLMEZ
Arş. Gör. Hakan MERTCAN
Arş. Gör. A. Gökhan SÖKMEN
Arş. Gör. Eda YAŞA
Arş. Gör. Sümeyra YILDIRIM

EDİTÖR

Arş. Gör. A.Gökhan SÖKMEN

Not: Bildirilerin fikri sorumluluğu yazarlara aittir.

ISBN: 978-975-96937-7-0
2007 Yenice / MERSİN

BAYBOĞAN EĞİTİM VAKFI

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ

AB GİRİŞ SÜRECİNDE DEĞİŞEN TÜRKİYE SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER
9-10 MAYIS 2007

2007
Yenice / MERSİN

AB GİRİŞ SÜRECİNDE DEĞİŞEN TÜRKİYE SEMPOZYUM PROGRAMI

09 MAYIS 2007 ÇARŞAMBA

09.30 - 10.30 Kayıt
10.30 - 12.30 Açılış Oturumu
12.30 - 14.00 Öğle Yemeği

1.Oturum: 14.00 - 15.30
Oturum Başkanı : Prof. Dr. Esat Arslan

BÖLGESEL KALKINMA VE ÇEVRE

- Prof. Birsen Ersel - İstanbul Üniv.
- Doç. Dr. Uğur Yıldırım - K.Maraş S. İmam Üniv.
- Dr. İlhan Ege - Erciyes Üniv.
- Arş. Gör. Gökhan Özdamar - S. Demirel Üniv.

2.Oturum: 16.00 - 17.30
Oturum Başkanı : Prof. Dr. Birsen Ersel

KALKINMA AJANSLARI

- Yrd. Doç. Dr. İbrahim Arslan - G.Antep Üniv.
- Dr. Abdulvahap Özcan - Pamukkale Üniv.
- Arş. Gör. İbrahim Arap - Dokuz Eylül Üniv.

10 MAYIS 2007 PERŞEMBE

3.Oturum: 09.00 - 10.30
Oturum Başkanı :Prof. Dr. Mustafa Mazlum

KOBİLER, EKONOMİ VE GÜMRÜK BİRLİĞİ

- Doç. Dr. Turhan Korkmaz - Z. K.Elmas Üniv.
- Doç. Dr. M. İsmail Yağcı - Mersin Üniv.
- Yrd. Doç. Dr. Sevda Yapraklı - Atatürk Üniv.

Oturum Başkanı : Prof. Dr. Genç Demireli

KİMLİK, GÜVENLİK VE DEMOKRASİ

- Prof. Dr. Esat Arslan - Çağ Üniv.
- Prof. Dr. Sibel Turan - Trakya Üniv.

5.Oturum: 14.00 - 15.30

Oturum Başkanı : Prof. Dr. Sibel Turan

SOSYAL GÜVENLİK VE PLANLAMA

- Yrd. Doç. Dr. Berna Balcı İzgi - G. Antep Üniv.
- Yrd. Doç. Dr. Fatma Neval Genç - Adnan Menderes Üniv.
- Öğr. Gör. Nihat Kayar - Mersin Üniv.

KAPANIŞ VE DEĞERLENDİRME

- Prof. Dr. Esat Arslan – Çağ Üniv.

İÇİNDEKİLER

YENİLİK EKSENLİ REKABETTE
KALKINMA AJANSLARI VE ULUSAL
YENİLİK SİSTEMLERİNİN ROLÜ
Dr. Abdulvahap ÖZCAN1-17

AVRUPA İLE BÜTÜNLEŞME SÜRECİNDE
YEREL YÖNETİMLERDE YENİDEN
YAPILANMA
Yrd. Doç. Dr. Ahmet YATKIN18-31

AVRUPA BİRLİĞİ'NE GİRME SÜRECİNDE
TÜRKİYE'DE SOSYAL POLİTİKALAR VE
SOSYAL HİZMET
Prof. Dr. Aliye Mavili AKTAŞ,
Yrd. Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ.....32-51

EKONOMİKALANDA TÜRKİYE AB
ENTEGRASYONU, UYUM
PAKETLERİNDEKİ TAAHHÜTLERİMİZ
VE YAPILANLAR
Öğr. Gör. / Av. Atakan YILDIZ52-65

SOSYAL GÜVENLİK REFORMU VE
TÜRKİYE
Yrd. Doç. Dr. Berna İzgi BALCI66-76

TÜRKİYE'DE KIRSAL KALKINMA SORUNLARI
Prof. Dr. Birsen ERSEL77-98

DEĞİŞEN BÖLGESEL KALKINMA
ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE KALKINMA
AJANSLARI: TR-61 İBBS-2
(ANTALYA-BURDUR-İSPARTA)
ÜZERİNDE BİR DEĞERLENDİRME
Doç. Dr. Murat Ali DULUPÇU, Yrd. Doç. Dr. Murat
OKÇU, Arş. Gör. Gökhan ÖZDAMAR,
Arş. Gör. Hakan DEMİRGİL.....99-112

AVRUPA GÜVENLİK VE SAVUNMA
KİMLİĞİ (AGSK) İÇİNDE TÜRKİYE'NİN

YEŞİL ENERJİ ÜRETİMİ
Prof. Dr. Hüseyin KOÇ126-143

TÜRKİYE'DE BÖLGESEL VE ULUSAL
KALKINMADA ETKİLİ BİR MEKANİZMA:
KALKINMA
Yrd. Doç. Dr. İbrahim ARSLAN.....144-156

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) GİRİŞ SÜRECİNDE
TÜRKİYE'DE TARIMIN FİNANSMANINDA
YENİDEN YAPILANDIRMA VE ÇUKUROVANIN
YERİ
Dr. İlhan EGE157-171

TÜRKİYE'NİN AB İLE GÜMRÜK BİRLİĞİNİN
EKONOMİK ETKİLERİ ÜZERİNE
Doç. Dr. Mehmet İ. YAĞCI,
Yrd. Doç. Dr. İsmail TUNCER172-188

AVRUPA BİRLİĞİ'NE GİRME SÜRECİNDE
TÜRKİYE'DE PLANLAMA VE MEKANSAL
PLANLAMA POLİTİKASININ ETKİSİ
Yrd. Doç. Dr. F. Neval GENÇ,
Yrd. Doç. Dr. Mustafa DEMİRCİ.....189-199

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARININ
GELİŞİMİ VE İLERLEME RAPORLAR
Öğr. Gör. Nihat KAYAR200-219

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI VE
AVRUPA BİRLİĞİNE GİRİŞ
SÜRECİNDE ÜLKEMİZ MUHASEBE
UYGULAMALARINA ETKİLERİ
Arş. Gör. Yiğit Bora ŞENYİĞİT,
Arş. Gör. Ahmet TÜREL.....220-229

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ VE AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ADAY ÜLKELERDE ENFLASYON
VE BÜYÜME: PANEL VERİ ANALİZİ
Yrd. Doç. Sevda YAPRAKLI230-242

DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİNDE
TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

Prof. Dr. Sibel TURAN.....243-278

KALKINMA YÖNETİŞİMİNDE TÜRKİYE
İÇİN YENİ BİR MODEL: KALKINMA AJANSLARI

Doç. Dr. Yeşim E. Şahin,

Arş. Gör. İbrahim ARAP.....279-292

AB GİRİŞ SÜRECİNDE TÜRKİYE'DEKİ
KOBİLERE YÖNELİK FİNANSAL
YENİLİKLER

Doç. Dr. Turhan KORKMAZ,

Arş. Gör. R. İlker GÖKBULUT.....293-307

SON GELİŞMELER ÇERÇEVESİNDE
AVRUPA BİRLİĞİ'NE GİRİŞ
SÜRECİNDE TÜRKİYE'NİN DEĞİŞEN
ÇEVRE POLİTİKASI

Doç. Dr. Uğur YILDIRIM.....308-329

SEMPOZYUM SONUÇ BİLDİRGESİ.....330-331

**YENİLİK EKSENLİ REKABETTE KALKINMA
AJANSLARI VE
ULUSAL YENİLİK SİSTEMLERİNİN ROLÜ**
Dr. Abdulvahap ÖZCAN
Pamukkale Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü
DENİZLİ
aozcan@pau.edu.tr

ÖZET

Bilgi ekonomisinde hızla artan ve küresel alana taşınan rekabet, sürdürülebilir bir rekabet gücü kazanmak isteyen işletmelerin sürekli yenilik yapmalarını bir zorunluluk haline getirmiştir. Yenilik ekseninde rekabet ise işletmelerin artan yeni bilgi ihtiyaçlarının karşılanmasını gerektirmektedir. Yeniliğin kaynağı olarak bilgi, sadece işletme içinde kullanılan bir üretim faktörü olmanın ötesinde, kendi kendini üreten ve paylaşıldıkça artan bir üretim faktörü olma özelliği ile işletmeler ve diğer kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde öğrenme sürecinde kazanılmaktadır. Gerek ülke ekonomisinin sürdürülebilir bir büyüme trendini yakalaması gerekse de ulusal ekonomide işletmelerin küresel düzeydeki yenilik rekabetinde rekabet gücü kazanmaları, mevcut ya da yeni bilginin yeniliğe dönüşerek piyasaya sunulmasına bağlıdır. Bu çerçevede kalkınma ajansları ve ulusal yenilik sistemleri küresel rekabet ortamında işletmelerin rekabet gücünü geliştirmek ve sürdürülebilir bir yenilik çizgisinde yer almalarını sağlamak üzere kullanılan politika araçlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi ekonomisi, yenilik eksenli rekabet, kalkınma ajansı, ulusal yenilik sistemi.

ABSTRACT

Competition rapidly increases and moved to global area in knowledge economy makes it necessary business gain a sustainable competitiveness produce innovation continuously. Competition focused innovation require to meet necessity of increasing new knowledge of business. Knowledge as a source of innovation is not only a production factor in business, but also it produced as a production factor itself and get with cooperation other firms and institutions. Available or new knowledge get into innovation effects sustainable trend in national economy and competitiveness for business in global area. In this concept, development agency and national innovation systems are political tools for developing competitiveness and contributing to sustainable competition of business.

Keywords: Knowledge economy, competition focused innovation, development agency, national innovation system.

1.GİRİŞ

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere gelişmiş Avrupa Ülkeleri ve daha sonrada diğer ülkeleri de etkisi altına almaya başlayan toplumsal bir dönüşüm süreci görülmeye başlanmıştır. Yaşanan bu toplumsal dönüşüm, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecidir. 18. yy.' da ki buhar teknolojisinin üretim, ulaşım, enerji gibi ekonominin hemen tüm alanlarına uygulanmasıyla başlayan süreç, o dönemin toplumlarının tarım toplumundan sanayi toplumuna geçmesini sağlamıştı. 20 yy.'ın ikinci yarısında başlayan dönüşümde ise Bilgi ve İletişim teknolojilerinin (BİT) benzer bir rolü ile bilgi toplumuna geçiş süreci başlamıştır. BİT denildiğinde ilk olarak bilgisayarlar olmak üzere mikro elektronik, biyo teknoloji, robotlar, iletişim teknolojileri ve yeni malzemeler ve bu teknolojilerde yaşanan son derece hızlı gelişmeler anlaşılmaktadır. (Erkan, 1998: 7377).

BİT devrimi sonucunda bilgi toplumuna ve bilgi ekonomisine geçilmesi, yeni ekonomik yapıda öncelikleri, iş yapma biçimlerini ve rekabet kurallarını köklü biçimde değişime uğratmıştır. Bilgi ekonomisinde rekabet artık yenilik eksenli rekabet olarak değişirken “yenilik (inovasyon)”de rekabetin en önemli ögesi haline gelmiştir. Sanayi ekonomisinde sermaye oluşumunun son derece önemli olması gibi bilgi ekonomisinde de yenilik yaratma temel öncelik haline gelmiştir. Bu nedenle gerek kalkınma politikaları gerekse de doğrudan teknoloji politikaları yenilik yaratma sürecini özendirici nitelik taşımak zorundadır.

Bu çalışmada kısaca bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi ele alındıktan sonra bilgi ekonomisinde değişen rekabet anlayışı incelenecektir. Yeni rekabet anlayışına paralel olarak uygulanacak ulusal politikalar bağlamında ulusal yenilik sistemleri ve kalkınma ajanslarının yeni ekonomik düzendeki rolleri incelenecek ve genel bir değerlendirmenin yer aldığı sonuç bölümü ile çalışma tamamlanacaktır.

2. BİLGİ TOPLUMU VE BİLGİ EKONOMİSİ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişme, toplumsal sistemin dört alt alanı olan ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alt alanları etkileyerek bilgi toplumuna dönüşümü sağlamıştır (Erkan vd., 1996: 12). A.Toffler (1996: 2627), M.U. Porat (Dura ve Atik, 2002: 4344), J.Naisbitt (Naisbitt ve Aburdene, 1985: 35), Y.Masuda (1990: 310) ve D.Bell (1973: 123127) gibi sosyal bilimciler, yaptıkları çalışmalarda artık sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçildiğini kabul etmektedirler. Bilgi toplumunun ekonomik yapılanması konusunda çalışma yapan iktisatçılar ise, söz konusu ekonomik yapılanmayı farklı adlarla tanımlama yoluna gitmişlerdir. Bilgi toplumunun ekonomisi, enformasyon ekonomisi, bilgi ekonomisi, e-ekonomi, ağ ekonomisi gibi farklı adlarla ifade edilmektedir (Harvard Law Review, 2001: 16281630).

Bilgi ekonomisinin genel hatlarını, sanayi ekonomisi ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda görmek mümkündür. Geçmiş ve bugün arasında yapılacak böyle bir karşılaştırma, yaşanan dönüşüm sürecinin daha kolay anlaşılmasını sağlayabilecektir.

Aşağıda Tablo1 incelendiğinde; bilgi ekonomisi, dinamik, global ve network (ağ) temelli bir ekonomi özelliği taşımaktadır. Endüstrinin yapısı ise esnek üretime dayalı yüksek oranda Ar-Ge aracılığıyla yenilik temelli işbirliğinin işletmeler arasında yeni bir eğilim olduğu bir yapı sergilemektedir. İşgücünde özellikle geniş uzmanlık alanı, yeni bir eğilim olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo-1: Sanayi ve Bilgi Ekonomisinin Ana Temaları

KONULAR	SANAYİ EKONOMİSİ	BİLGİ EKONOMİSİ
Ekonomi Genelindeki Özellikler:		
Piyasa	Durağan	Dinamik
Rekabet Alanı	Ulusal	Global
Organizasyon Biçimi	Hiyerarşik, Bürokratik	Network Temeli
Endüstri:		
Üretim Organizasyonu	Kitle Üretimi	Esnek Üretim
Büyüme Yönlendiren Temel Unsurlar	Sermaye / Emek	Yenilikler / Bilgi
Teknoloji Yönlendiren Temel Unsurlar	Makineleşme	Dijitalleşme
Rekabet Avantajının Kaynağı	Ölçek Ekonomileri ile Düşen Maliyetler	Yenilikler, Kalite Piyasanın Önceliği ve Maliyeti
Araştırma ve Yeniliklerin Önemi	Az - Orta	Yüksek
Diğer Firmalarla İlişkiler	Bireysel İstihdam	İşbirliği ve Anlaşmalar
İşgücü:		
Politik Hedefler	Tam İstihdam	Yüksek Reel Ücret ve Gelirler
Uzmanlıklar	Belirli İşlerde Uzmanlık	Geniş Uzmanlık Alanı ve Farklı Alanlarda Uygulama
Gerekli Eğitim	Bir Uzmanlık Alanı veya Derece	Yaşam Boyu Öğrenme
Çalışan Yönetim İlişkileri	Muhalif	İşbirlikçi
İstihdamın Doğası	Durağan	Risk ve Fırsatlar Piyasası
Hükümet :		
İş Dünyası Hükümet İlişkileri	Baskı Getiren	Fırsatların Artması için Cesaret Veren
Hükümet Düzenlemeleri	Kumanda ve Kontrol	Piyasa Araçları ve Esneklik

Kaynak: Söylemez, 2001;23.

Politika yapımcıları ise bu yeni ekonomik yapının gelişmesi için esnek bir pilanlama içinde yönlendirici ve yenilikçi bir piyasa için gerekli araçları kullanan ve piyasada ilgili birimleri birlikte işbirliğine yönlendirici nitelik taşımaktadır.

3. BİLGİ EKONOMİSİNDE YENİLİK EKSENLİ REKABET YAKLAŞIMLARI

Günümüz bilgi ekonomisinde firmalar, rekabeti yenilik eksenine taşımışlardır. Yenilik kimi zaman üretilen ürünlerde, kimi zaman endüstri ilişkilerinin değişen doğasına paralel olarak işbirliği şeklinde kimi zamanda siyasal gelişmelere paralel olarak küresel pazara odaklanma ve bu alana yönelme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak şurası hemen vurgulanmalıdır ki; bu farklı yaklaşımların özü, hepsinin de yeniliği temel almalarıdır.

Klasik anlamda rekabet, fiyatlar üzerinden yapılan maliyetlere ve verimliliğe dayalı rekabettir. Ancak sadece verimliliğe odaklanma, işletmenin esneklik kaybetmesine, konjonktürel dalgalanmalara karşı rijit bir yapı içinde karşı koyamamasına neden olur. Diğer taraftan maliyetlere odaklanma ise işletmeye bir noktaya kadar avantaj sağlarken belirli bir eşikten sonra maliyetleri daha da aşağı çekmek mümkün olamamaktadır. Bilgi ekonomisinde bilginin en önemli üretim faktörü olması nedeniyle yeni bilgi kullanımına dayalı olarak üretilen kısmen ya da tamamen farklı yeni mallar üretimine dayalı yenilikler yapmak, yeni rekabet anlayışı haline gelmiştir. İlk olarak Edward De BONO (2000)'nin ortaya koyduğu Rekabet Üstü Olma (Superpetition), rakiplerden farklı olarak rekabeti daha üst bir çizgiye taşımayı hedefleyen ve piyasada var olmayan tamamen farklı bir ürün ve değer üretmeye dayalı yenilik eksenli rekabettir. Özellikle bilgi ekonomisinde müşteri isteklerinin ön plan çıkmasıyla beraber, müşterilerin ihtiyaçlarına yönelerek bu ihtiyaçları önceden görüp yeni bir ürün üreterek piyasada değer tekeli oluşturmak yoluyla rekabetten galip çıkmak olasıdır. Değer tekeli oluşturmak rekabet otoritelerince de hem üretici hem tüketici yarar sağladığı için engellenen bir durum değildir.

Bir diğer yenilik odaklı rekabet ise ortaklaşa rekabettir (Coopetition). Adam. Brandenburger ve Barry J. Nalebuff (1998) tarafından ortaya konan bu yaklaşım, bir yönetim stratejisi niteliğindedir. İşletmelerin bilgi ve diğer kaynaklarının sınırlı olmasından yola çıkan bu görüşe göre; firmalar, "benim şirketim seninkini alt eder yerine bizler sizin karşınızdayız şeklinde bir slogan ile birbirleriyle bir taraftan rakip iken diğer taraftan belirli alanlarda belirli konularda ortaklığa gitmektedirler(Bullinger ve Fischer, 2003: 16). Böylelikle işletmeler kaynaklarını ve bilgilerini birleştirerek bir sinerji yaratmakta ve her iki tarafta işbirliğinden kazançlı çıkmaktadırlar.

Siyasal ve ekonomik bir süreç olarak gelişen küreselleşme olgusu, BİT'nin katkısıyla ekonomik anlamda Pazar kavramını değiştirerek pazarın küresel bir alan olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dolayısıyla rekabette küresel boyuta taşınarak daha da yoğunlaşmıştır. Küresel alanda rekabetle karşı karşıya kalan firmaların bu rekabetten galip çıkmaları için küresel düşünüp yerel davranarak sürekli yenilik yapmaları, hızlı ve esnek olmaları gerekmektedir (Besler, 2002: 3839).

4. YENİLİK EKSENLİ REKABETTE ULUSAL YENİLİK SİSTEMLERİ VE KALKINMA AJANSLARININ ROLÜ

4.1. YENİLİK VE ULUSAL YENİLİK SİSTEMLERİ (UYS)

Toplumsal bütün alt sistemlere ayrıldığında teknolojinin, bu sistemin merkezinde yer alan en dinamik unsur olduğu görülür ve teknoloji, diğer alt sistemleri de (ekonomik, politik, sosyal ve kültürel) etkiler. Ancak bu etkileşim tek yönlü değildir. Karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bu alt sistemler de teknolojiyi etkilemektedir. Buradan hareketle teknolojik yenilik politikası, çok yönlü bir etkileşimi içermektedir (Erkan, 2004: 55).

Yenilik sistemi yaklaşımı, sadece yeniliği etkileyen ekonomik faktörleri değil, aynı zamanda yeniliği etkileyen kurumsal, politik ve sosyal faktörleri de içerdiği için

disiplinler arası bir yaklaşımdır.

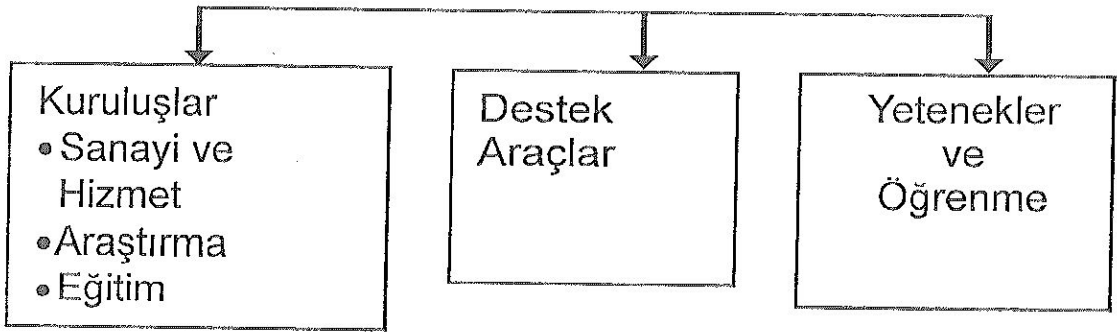
Yenilik sistemi, yeniliği etkileyen faktörlerin yanı sıra, yeniliğin kullanımı, gelişimi ve yayılmasını da inceleyen bir sistem bütünüdür (Edquist, 1997: 2). Ulusal yenilik sistemleri, yeniliğin açıklanmasında etkileşimli yenilik modeli çerçevesinde, yeniliği etkileyen, yenilikle ilişkili olan tüm faktörlerin rolüne vurgu yapmaktadır (Abrunhosa, 2003: 6). Teknolojinin yaparak öğrenme, kullanarak öğrenme, etkileşimli öğrenme gibi yöntemlerle üretilebilmesi, yayılması ve geliştirilebilmesi, teknolojinin artık klasik anlamda sadece Ar-Ge'ye bağlı olmadığını gösterdiği için yenilik sistemleri daha geniş bir yaklaşım olmaktadır. Ulusal yenilik sistemi yaklaşımı iki önemli teze dayanmaktadır. Bunlardan ilki, yeniliğin bir öğrenme işi ve öğrenme süreci olduğudur. İkincisi ise yeniliğin, kaynakları yaratan, harekete geçiren ve dağıtan sosyal, kültürel ve kurumsal özellikler tarafından şekillendiğidir (Özdemir ve Öner, 1998).

Ulusal yenilik sistemi, rekabetin iyice hızlandığı bir ortamda rekabetin gerektirdiği teknoloji ve yenilik politikaları ekseninde ilk olarak Lundvall ve Freeman tarafında ortaya atılan bir yaklaşımdır. Fakat ulusal yenilik sistemi kavramını ilk kullanan kişi 1992'de Beng-Ake Lundvall'dır. Ancak kavramın temeli F. List'in 1841 tarihli "The National System of Political Economy" adlı eserine kadar gitmektedir (Lundvall ve Diğ.: 2001; 3 ve Freeman, 1997: 24). F. List'e göre ülke ekonomisinin büyümesi yalnızca ekonomik kaynaklara değil aynı zamanda sosyal ve kültürel kaynakların birikimine ve etkileşimine bağlıdır. List, büyümeyi bir sistem yaklaşımı çerçevesinde ele almıştır. List, eğitim, işgücünün niteliği, bilim ve teknoloji düzeyi, endüstri yapısı, yeniliği etkileyen kurumlar ve sistemler ile bunlar arasındaki karşılıklı etkileşimin yeniliklerin yaratılmasında temel rol oynadığını ve yeniliklerin arttırılması için bu faktörlerin geliştirilmesi ve etkileşimin arttırılması gerektiğini savunmuştur (Archibugi ve Michie, 1987: 610)

Ulusal yenilik sistemi, her ülkenin kendi yapısına uygun olarak oluşturulabilmektedir. Sistemin genel

çerçevesi çizilmiş, tek bir uygulama şekli yoktur. Bu nedenle de ulusal yenilik sistemi tanımları bir hayli fazladır ve bu farklı tanımlamalarda sistemin değişik bir yönü öne çıkarılmıştır. OECD'nin yaptığı çalışmalarda da tek bir tanım birliği yapılamaması, tanımlama güçlüğüne ortaya koyması bakımından önemlidir. Ulusal yenilik sistemleri ülkelerin teknoloji geliştirmek için oluşturdukları kurumsal ve ekonomik yapı ile ekonomi dışı faktörlerden oluşan bir sistem bütünüdür (Aslanoğlu, 2001: 5). Yenilik sisteminin en önemli amacı, yeniliğin kullanımını, gelişimini ve yayılmasını sağlamaktır (Johnson, 2001: 4). Bu sistem içinde bilimsel bilginin üretilmesi ve ticarileştirilmesi fonksiyonları arasındaki etkin kurumsal bütünleşme mekanizması yaratan teknoloji politikası, ülkenin zaman içinde sürdürülebilir yenilikçi teknoloji kapasitesini arttırmaktadır (George ve Prabhu, 2003: 89).

Ulusal yenilik sistemi, devlet, araştırma kurumları, eğitim ve piyasa aktörleri arasında bir karşılıklı ilişkisinden öte toplumun bir bütün olarak ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanda karşılıklı bir etkileşim ilişkisi olduğu üzerine odaklanmaktadır (Arocena ve Sutz, 2002: 2). Şekil-1'de yenilik sisteminin temel unsurları yer almaktadır. Bu unsurların karşılıklı etkileşimi, yeniliklerin ekonomide artmasını ve daha hızlı gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Şekil-1: Yenilik Sistemi

Kaynak: Durgut ve Akyos, 2004: 230.

Bu sistem içinde kamu kurumları teknolojik yenilik politikasının uygulanması, gerekli alt yapının hazırlanması, kurumlar arasındaki eşgüdümün sağlanması gibi fonksiyonları yerine getirmektedir.

Yatırım bankaları ise yenilikçi girişimcinin yaptığı yeniliklerin finansmanı için gerekli olan risk sermayesinin sağlanması ve uzun dönemli yatırımların finansmanı için gerekli finansal alt yapıyı oluşturmaktadır. Araştırma kurumları, firmaların çok uzun süreli ve yüksek maliyetleri dolayısıyla yapamadıkları temel araştırma başta olmak üzere devlet ve özel sektör tarafından yürütülen çalışmalara temel oluşturmak ve firmaların yenilik çalışmalarına yardımcı olma işlevini yürütmektedir. Üniversiteler, bilimsel gelişmelerin takip edilerek bunların uygulamaya aktarıldığı beşeri sermaye anlamında kalifiye eleman desteğinin sağlandığı kurumlar olmaktadır. Bu kurumlar ve kurumlar arasındaki etkileşim firmaların yenilik yapma yeteneğini artırırken, yeniliklerde diğer taraftan maddi ve beşeri alt yapının gelişmesini sağlayarak kartopu etkisiyle büyüyebilecektir. Üniversiteler, bilginin üretimi ve emeğin eğitilmesi yoluyla yüksek teknoloji bölgelerinin yaratılmasında hayati bir öneme sahip ve kendine has özellikleriyle bölgesel yenilik sisteminin bir elemanı olarak değerlendirilmektedir (Kitagawa, 2004: 837).

Ulusal yenilik sistemi, bilim ve teknoloji üreten bir merkez olmaktan öte, aynı zamanda bilim ve teknolojinin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüşümünü sağlayan bir mekanizmadır. Eğer üretilen bilim ve teknoloji toplumsal ve ekonomik yarara dönüşmezse ülkelerin rekabetçi üstünlüğünü sürdürmeleri mümkün olamayabilmektedir (TÜBİTAK, 1997: 45). Ulusal yenilik sistemi firmaların maliyetlerini ve risklerini azaltma, yenilik süreçlerini hızlandırma, dar boğazları aşma, diğer firmaların know-how'larına erişim ve rakiplerin strateji ve davranışlarını izleme fırsatları sunmaktadır (Bazlat ve Christensen, 2004: 13). UYS ile ortaya çıkan yenilikler, rekabetin özünü firma, endüstri, bölge ve ulusal temelde oluşturmaktadır (Castellacci ve Diğ., 2005: 7).

Yenilik sisteminde kurumlar, fikri mülkiyet hakları ve patent sistemi gibi yasal düzenlemeler belirsizliği ortadan kaldırmaktadır. Kurumlar, aktörlerin davranışlarını etkileyerek, enformasyon ihtiyacını azaltarak ya da enformasyon sağlayarak bu belirsizliği ortadan kaldırmaktadır.

Kurumlar, kişiler ve gruplar arasındaki çatışmayı azaltmakta ve işbirliğini arttırmaktadır. Kurumların bir diğer görevi aktörlerin öğrenmeye odaklanmalarını sağlamaktır. Ayrıca kurumlar, vergi teşvikleri ve sübvansiyonlar aracılığıyla aktörlerin yeniliğe yönelmelerini sağlamakta ve yenilikçi davranışları teşvik etmektedirler (Johnson, 2001: 4).

Gerek fikri mülkiyet hakkı rejiminin uluslararası alanda sıkı uygulamaları gerekse de IMF ve Dünya Bankası gibi uluslar arası kuruluşların ülkelerin mali açıklarını kontrol altında tutulması yönündeki baskıları, ulusal yenilik sistemleri çerçevesinde, devletin oynayabileceği rolün sınırlarını zayıflatmaktadır (Singh, 2004: 226).

UYS, bölgesel yenilik sistemleri ve sanayi kümelerini içinde barındırırken, kendisi de küresel yenilik sistemlerinin parçasıdır. Teknoloji bağlamında AB'nin oluşturmaya çalıştığı "Avrupa Araştırma Alanı"nın ardındaki amaç, üye ve aday ülkelerin Ulusal Yenilik Sistemlerini bütünleştirmektir. Bu bağlamda küreselleşme ve bölgesel entegrasyonlar ve uluslar arası ilişkiler, ulusal teknoloji politikalarını etkilemektedir (Demirtaş, 2005: 14).

4.2. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI

Üst kurul olarak bilinen düzenleme ve denetleme kurumları benzeri, kamu karar gücünü kamu organlarından alıp özel sektör ve STK'larından oluşan tüzelkişilere paylaştıran yönetişimci kuruluş niteliği taşıyan bölgesel kalkınma ajanslarının (BKA) ana amacı; çeşitli hizmetler vererek bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, bölgesel yatırımları artırmak ve bölge halkının kalkınmaya katılımını sağlamaktır. (Maç, 2006:1). BKA, merkezi hükümetten bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik koşullarını geliştirip canlandırma amacıyla kurulmuş ve kısmen kamunun finanse ettiği kurumlardır (Kumral, 1993: 50). EURODA'nın tanımında bu kuruluşlar, genel ve sektörel kalkınma problemlerini belirleyen, bunların çözümüne yönelik olanakları ve çözümleri saptayan ve bu çözüme yönelik projeleri destekleyen bir oluşumdur (Çalt, 2007: 9). BKA'nın temel kuruluş nedenleri; bölgesel stratejilerin uygulanması, yerel ve bölgesel

girişimciliği destekleme, alt yapı hizmetlerinin sunulmasına yardımcı olma, özel sektörün yakın geleceği için yerel-bölgesel çözümler araştırma ve bölgesel talepleri karşılayacak yeni ürün ve hizmet üretimi için finansal garantiler ve çözümler arama, işletmelerde etkinliğin sağlanması ve rekabet gücünün artırılması, etkili kurumların oluşturulması şeklinde özetlenmektedir (Berber ve Çelepçi, 2005: 146).

Faaliyetlerine göre BKA'lar üç ana grupta toplanabilir: **Stratejik BKA'lar:** Bu ajansların bilgi bankalarının oluşturulması, bölgenin ulusal ve uluslararası platformda desteklenmesi, KOBİ'lere destek bilgi sağlama, girişim potansiyelini ortaya çıkarma gibi hedefleri vardır. Genel operasyonel BKA'lar: Stratejik BKA'ların işlevlerini dikkate almak suretiyle temel hedefleri, sektörler arası gelişme projelerinin oluşturulması, desteklenmesi ve yönlendirilmesidir. Sektörel operasyonel BKA'lar: Bu ajanslar, bir bölgenin belirli bir faaliyetini veya bir yerin belirli projelerini desteklemek amacıyla kurulurlar (Berber ve Çelepçi, 2005: 148).

BKA'lar etkinliğini belirleyen faktörler şöyle sıralanabilir: İlk önemli faktör finansal kaynaklarla ilgilidir. Kaynakların varlığı planlama, yönetim ve uygulama aşamalarında BKA'ların etkinliğini belirler. İkincisi ise personeldir. Vasıflı ve hünerli personelin varlığı BKA'ların etkinliğini artıran ikinci faktördür. Üçüncü faktör meşruiyet ve yetkidir. Bu faktör, BKA'ların bölgelerinin meşru temsilcileri olmaları ve iş dünyasının desteğini almalarıyla ilgilidir. BKA'ların etkin olabilmeleri için tabandan tavana yerel ölçekte ve tavandan tabana merkezi yönetimlerce desteklenmesi gereklidir. BKA'ların etkinliğinin belirleyen dördüncü faktör üstlendikleri görevlerdir. Ajansların bölgesel ekonominin temelini oluşturan sektörlerle ilgili çalışmalar yapmaları gerekir. Beşinci faktör bölgesel tutarlılıkla ilgilidir. Bölgede geçerli olan ortak hedeflerin BKA'lar tarafından benimsenmesi, böylece içinde buldukları toplumun desteğini kazanması gereklidir (Berber ve Çelepçi, 2005: 150).

BKA'nın kuruluş amaçları ve faaliyetleri arasında yenilik ve yenilikçi rekabet ile ilgili hükümler yer almamış olsa

da, bu kuruluşların genel amaç ve faaliyetleri ile yenilikçilik arasında bir bağ olduğu kolaylıkla söylenebilir. BKA, genel olarak belirli bir bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasını sağlama amacı taşımaktadır. Bilgi ekonomisinde ekonomik ve sosyal kalkınma, teknolojik alandaki gelişmelere bağlıdır. Özellikle işletmelerde etkinliğin sağlanması, bölgesel, ulusal ve uluslar arası alanda rekabet gücünün kazanılması, yenilik ve yenilikçi rekabet anlayışı ile mümkün olabilecektir. Bölgede yeni yatırım fırsatları araştırılırken, piyasa giriş yapabilmek için gerekli olan koşulun yenilik yapmak olduğu unutulmaması gereken husustur. Bölgenin yatırım imkânlarının araştırılması, zaten yenilik getirme amacı taşıyan bir düşüncedir. Ajansın bu tür imkânları araştırması ve yerel dinamikleri harekete geçirmesi, ancak yenilikçi fikirlerin uygulamaya konmasıyla olabilecek bir faaliyettir. Ajansın yeni girişimleri destekleme konusundaki işlevi de yeniliklerin finansmanında firmaların yenilikçi firmalara dönüşümünde etkin bir rol oynayacaktır. Diğer taraftan yabancı yatırımcılara bölgenin tanıtılması, bir taraftan bölgeye yeni teknolojilerin transferi imkânını sağlarken diğer taraftan da yerli ve yabancı yatırımların bir ortaklaşa rekabet anlayışı çerçevesinde kaynaklarını, bilgilerini ve teknolojilerini işbirliği içinde kullanmaları yoluyla yenilikçi bir anlayış kazandıracaktır. Ajansın sadece ekonomik nitelik taşımaması, bunun yanında bölgenin sosyal boyutunu da dikkate alması ve sosyal alanda da kalkınma çalışmaları yapması, yeniliklerin bölgede daha hızlı kabul görmesini ve yenilik hızının artmasını sağlayabilecektir.

Ayrıca kalkınma ajansları, bölgenin gerek maddi ve kurumsal alt yapısının gelişmesine gerekse de maddi, kurumsal ve beşeri üst yapının gelişmesine de katkıda bulunur (Kumral, 1993: 79). Böylece hem ajansların kendi yenilikçi politikalarının etkinliği artacak hem de UYS gibi diğer yenilik politikalarının etkin uygulanması için gerekli zemini hazırlamış olmaktadır.

5. SONUÇ

Bilgi toplumunun ekonomik yapılanması olan bilgi, üretimin temel belirleyeni haline gelmiştir. Üretim sürecinde kullanılan yeni bilgi, rekabet sürecinin temel belirleyeni konumundadır. Bu nedenle yenilik eksenli küresel rekabette mikro anlamda işletmelerin, meso anlamda endüstrilerin ve makro anlamda ise ulusal ekonomilerin rekabet gücü kazanmaları yenilik yaratma süreçlerine bağlı bulunmaktadır. Yenilik yaratma sürecinde firmaların benimseyecekleri stratejiler ve ülke düzeyinde uygulanacak politikalar büyük önem arz etmektedir. Gerek ekonomik anlamda gerekse de siyasi açıdan yoğun ilişki içinde bulunduğumuz AB, Lizbon Stratejisi ile bilgi toplumunun bir parçası olma ve bu strateji doğrultusunda yapılması gereken temel öncelikleri belirlemiştir. Ülke olarak Türkiye'de bir taraftan sanayileşme yarışında olduğu gibi bilgi ekonomisinde de geri kalmamak diğer taraftan Çin gibi ihracat ürünlerimizde rakip olan ülkelere karşı rekabet sürecinden başarı ile çıkmamız için her alanda teknolojik yenilik üretimine gereken önemin verilmesi kaçınılmaz görünmektedir. Yenilikçi bir ekonomik yapının oluşmasında kurumlar arası işbirliğine esas alan UYS ve belirli bir bölgenin sosyo ekonomik kalkınması için kurulan Kalkınma Ajansları, yeni dünya düzeninde önemli roller üstlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abrunhosa, A.(2003), "The National Innovation Systems Approach and the Innovation Matrix", **Creating, Sharing and Transferring Knowledge: The Role of Geography, Institutions and Organisations**, DRUID Summer Conference, Copenhagen, 1214 June:126.
- Archibugi, D. ve MICHIE, J.(1997), "Technological Globalisation and National System of Innovation: An Introduction", **Technology, Globalisation and Economic Performance**, Edit:Daniele ARCHIBUGI and Jonathan MICHIE, Cambridge University Pres, Great Britain, içinde:1-23.
- Arocena,R., ve, SHUTZ, J.(2000), "Looking at National Systems of Looking at National Systems of Innovation from the South" **Industry and Innovation**, Vol:7, No:1, June:55-75.
- Aslanoğlu, E.(2001), "Ulusal Yenilenme Sistemleri Çerçevesinde Türkiye'de Teknoloji Politikaları", **V.ERC/ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi**, Ankara:139.
- Bazlat, M., ve CHRISTENSEN, J.L.(2004), "How National are National Innovation Systems?", **Innovation, Growth and Industrial Dynamics**, DRUID Academy's Winter Conference, Aalborg, Denmark, January 22- 24:133.
- BELL, D.(1973), **The Coming of Post-Industrial Society- A Venture in Social Forecasting**, Basic Boks Intl. Publ., Newyork, USA.
- Berber, M., ve ÇELEPÇİ, E.(2005), "Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", **Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Sempozyumu- 1314 Ekim**:145-156.
- Besler, S.(2002), "Rekabet Üstünlüğü Nasıl Elde Edilir", **Anadolu Üni. İİBF Dergisi**, A.Ü. İİBF. Yay., (1-2):35-45

- Brandenburger, A. ve NALEBUFF, B. J.(1998), **Ortaklaşa Rekabet**, Scala Yayıncılık, 1.B., İstanbul.
- Bullinger, H.J. ve FISCHER, D.(2003), "Between Collaboration and Competition-The Future of the European Manufacturing Industry", **Challenges Between Competition and Collaboration**, Ed.: Peter Sacsenmeier and Martin Schottenloher, Springer Verlag, Berlin-Germany, içinde:13-22.
- Castellacci, F., ve Diğ.(2005) "Advances and Challenges in Innovation Studies", **Journal of Economic Issues**, Vol: XXXIX (1):91121.
- Çalt, G.(2007), "Bölgesellesme ve Avrupa Birliği'nin Bir Aracı Olarak Bölge Kalkınma Ajansları", www.zmo.org.tr/etkinlikler/6tk05/05gokhancalt.pdf. erişim: 27.03/2007
- De Bono, E.(2000), **Rekabet Üstü**, Çev: Oya Özel, Remzi Kitapevi, 2.B., İstanbul.
- Demirtaş, U.(2005), "Ulusal Teknoloji ve Teknoloji Politikamız" MPM Seminerleri, Adana:135.
- Dura, C. ve ATİK, H.(2002), **Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye**, Literatür Yay., İstanbul.
- Durgut, M. ve AKYOS, M.(2004), "Bölgesel Teknolojik Kalkınma Stratejisi", **Teknoloji**, TMMOB Yay., Ankara: 221249.
- Edquist, C.(1997), "System of Innovation Approaches Their Emergence and Characteristics", in Charles Edquist (ed), **System of Innovation: Technologies, Institutions and Organizations**, London and Washington: Pinter: 1-35
- Erkan, H. ve Diğ.(1996), **Toplumsal Sorunlara Entegre Sistemler Yaklaşımı: TOPSES**, EĞİAD Yay., Cilt: 1, İzmir.
- Erkan, H.(1998), **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 4.B.(326).
- Erkan, H.(2004), **Ekonomi Sosyolojisi**, Barış Yay., 5.B., İzmir.
- Freeman, C.(1997), "The National System of Innovation in

- Historical Perspective”, **Technology, Globalisation and Economic Performance**, Ed:Daniele ARCHIBUGI ve Jonathan MICHIE, Cambridge University Pres, Great Britain, içinde:24-49.
- George, G. ve PRABHU, G.N.(2003), “Developmental Financial Institutions as Technology Policy Instruments: Implications for Innovation and Entrepreneurship in Emerging Economies”, **Research Policy**, Vol:32:89108.
- Harvard LAW REVIEW,(2001), “Antitrust and Information Age: Section 2monopolization Analyses in the New Economy”, **Harvard Law Review**, Vol:114(5):16231646.
- Johnson, A.(2001), “Functions in Innovation System Approaches”, **DRUID Conference on National Systems of Innovation, Institutions and Public Policies**, Aalborg, June 12-15:1-19.
- Kitagawa, F.(2004), “Universities and Regional Advantage: HigherEducation and Innovation Policies in English Region”, **European Planning Studies**, Vol:12(6):837852.
- Kumral, N.(1993), Bölgesel Gelişme Politikası Aracı Olarak Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşvikleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, DEÜ SBE, İzmir.
- Lundvall, B.Å. ve Diğ.(2001), “National Systems of Production, Innovation and Competence Building”, **Nelson and Winter DRUID Summer Conference**, Aalborg-Denmark, June 12-15:130.
- Masuda, Y.(1990), **Managing in the Information Society**, Basil Blackwell Publ., UK.
- Naisbitt, J. ve ABURDENE, P.(1985), **Re-Inventing the Corporation**, A Warner Communication Company, Newyork, USA.
- Maç, N.(2006), “Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye”, **Araştırma Raporu**, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi, No:117-76.

- Özdemir, G. ve ÖNER, M. A.(2005), "Ulusal Yenilik Sistemleri", erişim 23.12.2005, http://www.maoner.com/uys_uys.htm
- Sing, L.(2004), "Globalization, National Innovation Systems and Response of Public Policy", *International Journal of Technology Management and Sustainable Development*, Vol:3(3):215231.
- Söylemez, A.(2001), *Yeni Ekonomi*, Boyut Yay., İstanbul.
- Toffler, A.(1996), *Üçüncü Dalga*, Çev.:Ali Seden, Altın Kitaplar Yayınevi, 3. B., İstanbul.
- Tübitak,(1997), "Türkiye'nin Bilim ve teknoloji Politikası", **TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Strateji ve Politika Çalışmaları**, TÜBİTAK 97/04.